

AZİZ ANTUAN KİLİSESİ'NİN (SAİNT ANTOİNE) İÇ MEKÂN MİMARİ DETAYLARI, SÜSLEMELERİ VE MEKÂNSAL KİMLİĞİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

A STUDY ON THE INTERIOR ARCHITECTURAL DETAILS, DECORATIONS AND SPATIAL IDENTITY OF SAINT ANTOINE CHURCH

Teoman Barış GÜL*

ÖZET

Toplum kavramı, tarih boyunca insanların yaşadığı mekânları ortaya çıkarmaktadır. Yaşam olgusunu bulunduran mekânlar, toplumların kültürel dinamiklerinden derinden etkilenmekte ve kullanıcılarıyla birlikte zamanla toplumlara entegre olmaktadır. Din, toplumları birleştiren ve kültürel etkilerle şekillenen temel unsurlardan biri sayılmaktadır. İnanç yapısı, insan yaşamının ortak alanlarının oluşturulmasında önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle inanç mekânları, bireylerin kişisel ve manevi deneyimler yaşayabileceği ortamlar olarak hizmet vermektedir. Aynı zamanda toplum içindeki kolektif etkileşimleri ve bağlantıları teşvik etmektedir. Hristiyan inancının mekânlarından olan kiliseler, mimari üsluplarıyla kullanıcılarına çeşitli etkiler bırakmaktadır. Çalışma, İstanbul'da bulunan Neo-Gotik mimari üsluba sahip Aziz Antuan Kilisesi'nin (Saint Antoine) iç mekân mimari detayları, süslemeleri ve mekânsal kimliğini incelemeyi amaçlamaktadır. Nitel araştırma kapsamında örnek olay yöntemi tercih edilmiştir. Bulgular, içerik analiziyle tematik olarak sınıflandırılmış ve mekân estetik, kültürel ve simgesel yönleriyle değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre; form, oran ve malzeme uyumu, mimari ile görsel anlatıyı bütünleştirirken, Doğu-Batı etkili süslemeler kilisenin kültürlerarası rolünü pekiştirmekte ve zengin bir mekânsal deneyim sunmaktadır. Araştırma, Aziz Antuan Kilisesi'nin tarihi, sanatsal ve toplumsal değerini çok katmanlı biçimde ele almakta ve bu değerlere ilişkin önemi vurgulamayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Aziz Antuan Kilisesi, Neo-Gotik Mimari, Kutsal Mekân, Katolik Kilise, Mekânsal Kimlik

ABSTRACT

The concept of society has, throughout history, manifested itself in the spaces people inhabit. These places, which embody the phenomenon of living, are deeply shaped by the cultural dynamics of their communities and, over time, become integrated with them and their users. Religion—one of the fundamental forces uniting societies and molded by cultural influences—plays a key role in the creation of shared environments. In particular, places of worship serve as settings where individuals can experience personal and spiritual moments, while simultaneously nurturing collective interactions and social bonds. Churches, as spatial expressions of the Christian faith, leave diverse impressions on their users through their architectural styles; each style endows a building with a distinct character that illuminates historical processes and user experience alike. This study aims to examine the interior architectural details, ornamentation, and spatial identity of Saint Antoine Church in Istanbul, notable for its Neo-Gothic style. Adopting a qualitative case-study approach, the research thematically classifies its findings through content analysis, assessing the space in aesthetic, cultural, and symbolic terms. The results indicate that harmonious relationships among form, proportion, and material integrate architecture with visual narrative, while decorations reflecting both Eastern and Western influences reinforce the church's intercultural role and provide a rich spatial experience. Ultimately, the study addresses the historical, artistic, and social value of Saint Antoine Church in a multi-layered manner, underscoring its significance.

Keywords: St. Anthony's Church, Neo-Gothic Architecture, Sacred Space, Catholic Church, Spatial Identity

Geliş Tarihi/Received: 17 Şubat 2025
Kabul Tarihi/Accepted: 5 Ağustos 2025

Araştırma Makalesi/Research Article

*
İç Mimarlık Bölümü,
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
İstanbul / Türkiye

Department of Interior Architecture,
Mimar Sinan Fine Arts University
İstanbul / Turkey

ORCID: 0009-0008-3595-3932

teomanbarisgul@gmail.com

1. GİRİŞ

İnsanlar yaşadıkları fiziksel ortamlarda kendilerini çevreleyen mimari yapılarla farklı deneyimlerde iletişim kurmaktadır. Mimari yapıların dili, kullanıcıların deneyim ve davranışları yoluyla hem bilişsel hem duyuşsal düzeyde yönlendirmelere ve etkilenmelere neden olur. Nitekim, dini yapılar ve inanç mekânları belirgin şekilde bu etkiyi göstermektedir. Din ve inanç, bireylerin ait olduğu toplumların alt kültürü olarak şekillenmekte; dini yapılar ise bu kültürel yapının mimariye yansımaktadır (Kılıç, 2015, s.29). Din olgusu, inanç uygulamalarında inanan kişilerin toplu veya bireysel yaptığı ortak bir ritüel dil olarak ifade edilebilir. Bu ritüel dil, aynı zamanda mekânsal kurgu aracılığıyla görünürlük

kazanmakta ve kutsal olanın mekânda temsilini sağlamaktadır. Toplumsal anlamda birlik oluşturan din kavramı, bireysel deneyimlerin ve paylaşımların dışında inanan kişilere yaşamsal faaliyet üzerinden maneviyat sunmakta ve bu da kültürel olarak ayrıca paylaşım sağlamaktadır (Atıcı & İnceoğlu, 2020, s.1501). Türkiye'nin büyük şehirlerinden biri olan İstanbul, tarihi süreç boyunca farklı medeniyetlere ev sahipliği konumunda olmuş ve bu medeniyetlerin kültürel ve sanatsal zenginliğini bu günlere kadar taşımaya çalışmış bir şehir özelliği taşımaktadır. Bu bağlamda, İstanbul'daki dini mekanlar ve bu yapıların mimari detaylarını, şehre ait zengin tarihini ve kültürel dokusunu anlamada çok önemli bir konuma sahiptir (Akkaya, 2024, s.1). Kültürel paylaşımların ve toplumsal yansımaların inanç mekanlarına farklı biçimlerde mimari aktarımları olmuştur. Bu aktarımlar, çoğu zaman dönemin egemen estetik anlayışlarıyla birlikte, yerel inanç biçimlerinin yorumlarıyla sentezlenmiştir (Verkaaik, 2013, s.8-11).

Hristiyan inancının ve kiliselerin tarihsel süreçte farklı mimari kimlik dönemleri olmuştur. Bunlardan biri olan Skolastik dönemde, Hristiyanlık inancının baskısı ayrıca hissedilmiştir. Panofsky'nin ifadesine göre; yüksek skolastik felsefe inancın kutsal tapınağını kesin biçimde sınırlandırarak akli bilgidен uzak tutmuştur. Skolastik dönemdeki Hristiyan baskıcı hali mimari anlamda çeşitli yansımaları neden olmuştur. Yapıların sahip olduğu mimari üsluplar, kullanıcılar üzerinde farklı etkiler bırakmakta ve inanç davranışlarında manevi yönlendirmelere sebep olmaktadır. Bu üsluplardan birisi de kiliseler gibi inanç mekanlarında sıkça rastlanılan Gotik mimarisidir (Panofsky, 2014, s.37). Gotik mimari üsluba sahip kiliselerin ve katedrallerin yapıma amacının ortaya çıkmasında; Tanrı'yı yüceltmek ve Hristiyanlık inancını samimiyet duygusuyla herkese ulaştırma çabası, diğer yapılara göre daha yükselmiş olarak dünyaya etkiler bırakmak ve Tanrı'ya yükselmenin biçimsel olarak yeryüzündeki tasviri olmak üzere bu üç ana varsayım etkili olmaktadır (Gozzoli, 1982, s.7-9). Bu bilgilerden çıkarımla Gotik kiliselerin dikey formuyla Tanrı'ya ulaşma inancının ve insanları etkileyen heybetli yapısının da mimari açıdan inanç olgusuna katkı sağladıkları söylenebilir. Gotik yapılarda sivri kemerler, çapraz tonozlar, payandalar, uçan payandalar ve geri kalan tüm mimari unsurlar bilinçli bir şekilde ortaya konmuştur. Bunların dışında, renkli ve farklı boyutlarda camların kullanılmasıyla oluşturulan vitraylar Gotik mimarinin göze çarpan özelliklerinden biridir (Atıcı & İnceoğlu, 2020, s.1501). 17. yüzyılda Neo-Klasik mimarinin yayılmaya başlaması, Gotik mimari biçimi olumsuz etkilemiştir. Orta Çağ zamanında yer edinen Gotik mimarinin 18. ve 19. yüzyıllarda yeniden hayat bulmasıyla Neo-Gotik mimari üslubu olarak ortaya çıkmıştır (Alkım, 2014, s.244).

Her dini yapıda olduğu gibi Aziz Antuan Kilisesi'nin de (diğer bir adıyla Saint Antoine Kilisesi) kendisine ait bir mimari dili bulunmaktadır. Gotik mimarlığın devamı niteliğinde adlandırılan Neo-Gotik üslup, Aziz Antuan Kilisesi'nin iç mekân mimarisi, detayları ve süslemeleri aracılığıyla kullanıcılara aktarılmaktadır. Bu mekânın kullanıcılarını Hristiyanlık inanç değerlerine bağlı kişiler dışında turizm amaçlı ziyaretler, sanatsal deneyimler, eğitimler ve kültürel amaçlı etkinlikler oluşturmaktadır. İstanbul'daki Neo-Gotik üslubun mekânsal temsillerinden biri olan ve döşemesinde erken betonarme sisteminin kullanım örneğini sunan Aziz Antuan Kilisesi, bu çalışmada örneklem olarak seçilmiştir.

Bu bilgiler doğrultusunda İstanbul'un Beyoğlu semtinde bulunan, Hristiyan Katolik mensuplarının dini yapısı olan Aziz Antuan Kilisesi mimari açıdan ele alınmıştır. Yapılan çalışma örnek olay yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma sürecinde literatür taraması, yerinde gözlem ve fotoğraflama yöntemleri kullanılarak veriler toplanmıştır. Aziz Antuan Kilisesi'nin iç mekân mimari detayları, süslemeleri ve mekânsal kimliği üzerine çeşitli kaynaklar aracılığıyla araştırmalar yapılarak bu yapının mekânsal kimliğine dair yorum ve değerlendirmelere katkı sunulmak istenmiştir.

2. GENEL TANIM VE KAVRAMLAR

Bu araştırmanın temel bölümlerinde kullanılacak kavramlar literatür taraması yapılarak dört kısım olarak mekân, mekânda kimlik ve kavram, kutsal mekân ve Aziz Antuan Kilisesi başlıkları ile genel bağlamda akademik çalışmalarda kullanılması amacıyla sunulmuştur.

2.1. Mekân

Mekân, tüm yaşamsal faaliyetlerin yer aldığı bir sahne, araç, gereç ve kullanıcıların birbirine göre olan durumlarının kurduğu ilişkilerin bütünüdür. Deneyimlenen çevrenin, yaşanan, ayrıca da algılanan çok boyutlu bir görüntüsünü taşımakta ve davranışların güçlü bir şekilde belirlenmesidir; yaşamın tamamını kapsamaktadır ve yaşamdan ayrı düşünülemez. Basit tanımı ile mekân, bilinçli bir düzeyde insan ya da yaşamsal formlar aracılığıyla yapılarak kurgulanmış olan ve içinde bulunan canlıya çeşitli hissiyatlar sağlayan çevre olarak tanımlanabilir. Mekân, zaman geçtikçe içerisinde yaşama eylemini gerçekleştiren kullanıcıların fizyolojik, psikolojik ve toplumsal ihtiyaçlarını sağlayan fiziksel, görsel ve duygusal özellikleri ile önemli bir tasarım ögesi haline gelmiştir. Winston Churchill, insan ve mekân ilişkisi bakımından, bir yapının ve mekânın insan üzerindeki etkinliğini, "Biz yapılarımızı biçimlendiririz, daha sonra da onlar bizi biçimlendirir." sözüyle aktarmak istemiştir (Kavut & Veral Emerge, 2021, s.9).

İnsanoğlu içinde yaşadığı mekânları ve yaşamsal çevreyi anlamlandırma ihtiyacı hissetmektedir. Bu varoluşsal durum insan olmanın gereksinimlerinden biridir. Mekân içerisinde anlam kazanma ve var olma biçimi genel bir yaşam algısı oluşturmaktadır. Mekânların ve yaşam alanlarının her zaman bir anlamı bulunmaktadır (Lefebvre, 2014, s.67). Bu anlam yaşanan farklı deneyimler sonucu da şekillenmektedir. Mimari mekânlar öncelikli olarak kullanıcılara niyetin istediği düşünceleri çağırır; fakat nihayetinde hala bir mekân olarak kalmaktadır (Atıcı & İnceoğlu, 2020, s.1502). İnsanların yaşadığı mekânlar ve bu yaşam mekânlarına atfedilen anlamlar bireysel ve toplumsal iletişimin önemli unsurlarından biri sayılmaktadır. Fiziksel çevre, içinde bulunan kullanıcıların kültürlerini, geleneklerini, değerlerini, yargılarını, görüşlerini aktaran ve etkileyen bir oluşumdur. Aslında yaşamsal mekân ile etkileşim kavramı bireysel olmaktadır. Böylece mekânlara yüklenen anlamlar durumlar, zamanlar ve kişiler gibi çeşitli faktörlere göre şekillenmektedir (Güleç Solak, 2018, s.97).

2.2. Mekânda Kimlik ve Kavram

İnsanların çevresini saran mekânların her birinin kendisine ait bir dili mevcuttur. Mekânlara ait mimari unsurlar yapıların kimliğini ve dilini ortaya çıkaran durumlar olmuştur. Mimari aktarımlar, yapıların kendine özgü iletişim dili ve sürekliliğini öne çıkarmaktadır. Bu aktarımlar, üslup, imge ve sembollerin oluşumunda destekleyici bir rol oynamaktadır. Bu sayede, farklı bölgelerde simgesel değeri ve aktarım biçimi değişen mimari formlar ortaya çıkmaktadır. Ayrıca mimari aktarımların ve kimliklerin belirli dönemlerde bazı yapı türleri ile benzer durumda olması küresel çapta ortak bir mimari dil oluşturmaktadır (Erdoğan & Kuşoğlu, 2024, s.468).

Mimari disiplinlerin temel olgusunun mekân kavramı olduğu bilinmektedir. Aynı bakış açısıyla antropoloji biliminin de ana olgusunun kültür kavramı olduğu düşünülebilir. Dolayısıyla bu iki durum hem detaylı anlamlara hem de çeşitli yönlerden alt metinlere sahiptir (Bektaş, 2009, s.2). Mekânlara ait anlamlar, mimari üslup ve işlevler, kullanıcıların yaklaşım ve davranışlarına etki etmektedir. Toplumların tavır ve yaklaşımlarını büyük ölçüde etkileyen, değişimlere yol açan durumların içerisinde kültür kavramı bulunmaktadır (Atıcı, 2019, s.110). Kültür; "bir insan topluluğundan beklenen davranışları belirleyen ve rolleri oluşturan, düzenlenmiş davranışlar, düşünceler ve duygular bütünüdür" (Duverger, 1975; akt. Sevim, 2024, s.57). Aktarılan bilgiyle birlikte kültür, toplumları yönetici ve kentleşme gelişimini kapsayıcı etkisiyle, somut ve somut olmayanları bir araya getiren ve toplumu bütün davranış biçimleriyle var eden bir kavramdır (Cronk, 2017, s.48-50). Tanımıyla kültür bir yaşam biçimidir. Bu sebeple toplumların yaşam biçimlerini de etkilemektedir (Atıcı, 2019, s.110).

Tasarım gerektiren her alanda olduğu gibi mimarlık disiplini de soyut düşüncelerin çeşitli yöntemler ile aktararak somutlaştırılmış çıktılar olarak görülmektedir. Bu aktarımların belirli sistemlerle anlamlı şekilde ortaya çıkarılması üslupları oluşturan etkenlerden biri olmaktadır. Her bir söylemin kendisine has üslubu oluşmaktadır. Mimari alanlarda söylemleri oluşturan; malzemenin çeşidi, rengi, hacimsel varlığı, boşluklar, detaylar yani

mekânı oluşturan bölümlerin birleşerek anlamsal bütünlük oluşturması mimari dil ve üslubu meydana getirmektedir (Atıcı, 2019, s.114). Yapıların üslupları iletmek istedikleri mesajları benliklerinde ve kimliklerinde barındırmaktadır. Mekânları deneyimleyen kişiler aktarılan mesajlar ile mekâna yeni anlamlar yüklemeye başlamaktadır. Böylece mimari üslupların, yapıların algılanmasında büyük etkiler sağladığı gözlemlenmektedir.

Lefebvre'in aktardığına göre mekân sadece soyut bir nesne olmadığı gibi sadece somut fiziksel bir eleman da değildir. Bütün açılarıyla hem kavramı hem de gerçekliği içinde barındırmaktadır. Böylece bağlantıların ve formların bütünü oluşturduğu bir olgudur (Avar, 2009, s.8). Algı kavramı hem içsel durumları hem de dış çevresel etkilerle şekillenmekte ve aralarındaki etkileşim sonucunda oluşmaktadır (Gürsoy, 2007, s.75). Mutlu'ya göre algı, insanların çevresi ile etkileşimini ve süreç boyunca bir araya getirdiği anlamsal değerleri oluşturan bir bütündür (Mutlu, 1995, s.30). Mekânlarda kullanılan malzemeler ve tasarıma ait üsluplar, bireylerin o mekânı anlamlandırma halini etkilemektedir. Bireylerin yapıları görsel unsurlar üzerinden değerlendirdiğini ve özellikle görsel algıların mekân deneyiminde önemli bir rol oynadığı bilinmektedir (İzgi, 1999, s.96). Genel olarak bakıldığında, tüm duygusal etkenler bireylerin çevreyi anlamasında yardımcı olmaktadır.

Kutsallık atfedilen mekânların diğer alanlardan ayrıldığı öncelikli konu, düşünceler ile ilişkilidir. Kutsal sayılan alanlar, matematiksel ifadelerin dışında, ulaşılmanın zor olduğu düşünülen ve bireysel varlığı ile mekânsal anlam değerleri içeren yapıtlardır. Mekânın soyut anlamlarla değerlendirilmesi ve mimarinin bir dil yöntemi olarak görülmesi, iletişim alanında ön plana çıkmaktadır (Verkaaik, 2013, s.13-15). Yapılar; biçimler, semboller, mimari yönelimler, konumlar ve bağlamlar açısından kullanıcılarla iletişim kurmaktadır. Tüm bileşenlerin bütünü oluşturmasıyla temel bir duruş göstermekte ve deneyimlenen, anlaşılabilen bir işaret durumundadır (Gil-Mastalerczyk, 2016, s.2054-2055). Toplumların sosyalleşmesi amaçlı bir aktivite olan din olgusu, doğal olarak yapılaşma gereksinimi hissetmektedir. Bu işlevsel ihtiyaçların ötesinde kutsal mekânlarda sembol, anlam ve imge konuları daha önemli sayılmaktadır (Klanten & Feireiss, 2010, s.6). Gelenekselci bir payda ile kutsallık içeren inanç mekânlarında ortak olan öncülük edebilme yeteneği ile geleceğe bakabilen yönünü anlaşılabilir bir biçimde aktarabilen iletişim becerisine sahip olmasıdır (Atıcı, 2019, s.115).

İnsanlar ve inananlar tarafından var olan tanrılar arasındaki iletişimin ve bağlantıların öncelikli mekânı çoğunlukla tapınaklar olmuştur. Bu iletişimde biçimden ziyade ritüellerin ve ibadetlerin sunulma şekli önemli olmaktadır (Wightman, 2007, s.901). Birçok eski kültürün inanç yapılarının mimarisi farklı imgeler içermektedir. Ayrıca semboller, imgeler ve anlamlar kültürden kültüre ve hatta bazı kültürlerde farklı zamanlarda açık bir biçimde değişiklik göstermektedir (Wightman, 2007, s.1003).

2.3. Kutsal Mekân

İnanç kavramı; bir düşünce üzerine normalden daha fazla şekilde, duygusal olarak bağlanma, güven doğrultusunda bağlı kalma ve inanma tanımı olarak sözlüklerde yer edinmiş bir kelime sayılmaktadır. İnsanlık tarih boyunca önemli gereksinimlerini karşılamaya çalışmış ve psikolojik yönden kişisel tanımlamalara, sorgulamalara ve ayrıca düşüncelere inanma ihtiyacı hissetmiştir. Geçmişten bu günlere bazı önderlik yetisi bulunan insanlar dinleri ortaya çıkarmış, felsefe ve yaratılış gibi konular üzerine düşünmüş ve de tanrı tanımı çevresinde kavramlar oluşturmuştur. Kişiler yaşamsal faaliyetlerini sürdürmelerinin yanı sıra inançları gereği barınma dürtüsüne sahip olmuş ve bunun sonucunda inşa etmeyi öğrenmişlerdir. Araştırmalar ve gerçek veri sonuçlarına ait olmayan inanç sistemleri duygular üzerinde ortaya çıkmış ve devamında duygusal yaklaşımlar somut mekânlara dönüşmüştür (Üye, 2020, s.590).

Sözlük tanımlamasıyla inanç, gerçekte kesin olan bir şeyin kanıtlanması için deneye dayalı kanıtlar bulunsun veya bulunmasın, kişilerin zihninde oluşan ve duyguya dönüşen duruma verilen isimdir; fakat mekân açısından bakıldığında oluşturulmuş her inanç, kullanıcı veya izleyicisine, çeşitli formlara ve içeriklere bürünerek yansımaktadır. İlk önce zihinlerde oluşturulmuş her inanç, duygular üzerinden aktarılmaya başlandıkça mekânlar daha farklı değerler kazanmaya başlamıştır. Tarihsel zamanın içinde var olabilmiş zihinsel oluşumların

kalıntıları da yaşamlara aktarılmıştır. Böylece bu durum inanç mekânlarını oluşturmuş ve kişisel zihinlerde oluşan inançlar da mekânları var edebilmiştir (Gül, 2017, s.50-51).

Mekânlar, çeşitli ilişkiler içinde şekillenmekte ve kullanıcılarını etkilemektedir. Kişi ve çevre birbirinden ayrılmayan, birbiriyle etkileşim içinde bulunan durumlardır. Dini veya kutsallıkla anılan yapılar, yerleşim yerlerini bir araya getiren ve yaşam alanlarını çevresel büyüklüklere dönüştüren semboller olmuştur. Kutsal sayılan mekânlar benlik kavramı ve kimlik oluşturma üzerinden önemli bir yere sahiptir. Kimliği ve benliği oluşmuş yapılar, tanımsal sürekliliği taşımakta ve sağlamaktadır. İnanç mekânları, Boesch'un inşacı kimlik kuramına göre, "işaretlerle yüklü kimlik mekânlarıdır" (Boesch, 1986; akt. Uygur, 2020, s.133).

Lefebvre mekânı, dönemselleştirme olarak beş başlık altında toplamıştır; "mutlak mekân, kutsal mekân, tarihsel mekân, soyut mekân, çelişkili mekân ve diferansiyel mekân". Dolayısıyla mutlak mekân kavramı geniş bakış açısıyla, kutsal mekânlar haline gelmeye başlamıştır (Lefebvre, 2014, s.76). Kutsal mekân adıyla bilinen yerlerin diğer mekânlardan farklı tarafı, yakınlık ve uzaklık oluşumuna ait temsiliyeti varlık boyutuyla sonsuz çeşitlilikte perspektifler arasındaki bütünlüğü oluşturmaktadır (Tatar, 2017, s.21). Bu sebeple tek bir tanım yapmaya kalkmak mümkün olmamaktadır. Bazı toplum oluşumları, kimlik varlıklarını kutsal mekânlar üzerinden üretmektedir. Bu şekilde var edilmiş mekânlar, toplumsal bağlarını güçlendirmekte rol oynamaktadır. Kutsal mekân, toplum olabilme bilincinin ortak değerlere sahip olduğu vurgusuyla kimliği korumaya çalışan mekânlara dönüşmektedir (Demirkan, 2005, s.47). Tarihi kaynaklar aracılığıyla toplumsal değerleri, toplulukların kendilerine has özelliklerini mekânlara aktaran sembollerden anlayabilmek daha mümkün hale gelmiştir. Mimari açıdan simgelerin farklı kutsallık çağrışımları mekânlara ve topluluklara ait bilgiler aktarmaktadır (Uygur, 2020, s.135).

Toplumların kültürlerini, dini ve sosyal yapılarını anlamak önemli unsurlardan biridir. Özellikle inanç mekânları ve dini mimari yapılar, inanç olgularını ve dini pratikleri yansıtırken bir yandan da dönemin sanatsal yaklaşımlarını ve estetik anlayışını açığa çıkarmaktadır. Mimari varoluşların barındırdığı anlamlar, farklı dönemlerde belirlenmiş işlevselliğin önüne geçmektedir. İlk dönemlerden başlayarak insanlar yaşamsal çevrelerini şekillendirmeye başlamış ve bu başlangıçtan itibaren birtakım sembolik ifadeler, simgesel üsluplar kullanarak yapılara anlamsal değer kazandırmışlardır. Bununla birlikte sosyal, kültürel, gelenek ve din kavramları üzerinden mesajlar iletmışlerdir. Bu sayede mimari yapılar da sembolik kazanımlar sahiplenmiş ve bazı mekânlar sahip oldukları çeşitli anlamlar üzerinden kutsal olarak değerlendirilmiştir (Erdoğan & Kuşoğlu, 2024, s.466-467).

2.4. Aziz Antuan Kilisesi (Saint Antoine)

Mimarlığın tarihsel sürecinde taşınan ve iletilen imgeler bakımından zengin anlatımlara sahip yapılardan bazıları Hristiyan sanatından gelmektedir (Erarslan, 2014, s.23). Hristiyanların dini yapısı olan kiliseler ahiretteki sonsuz yaşam umudunu ve Tanrı'nın sevgisini, affediciliğini ve şefkatini temsil etmektedir. Hristiyanlığın bir mezhebi olan Katolik inancında kiliselere ait her bölümde sembolik anlatılar bulunmaktadır (Erarslan, 2014, s.25). Neo-Gotik mimari, Aziz Antuan Kilisesi'nin genel üslubunu oluşturmaktadır (Beyoğlu Mozaikinin Temel Figürlerinden Sent Antuan Bazilikası, 2006, s.8-14). Aziz Antuan Kilisesi, ilk olarak 1724 Pera'da Padovalı Aziz Antuan adına inşa edilmiştir. 1904 yılında yeni yapılacak tramvay yolunun inşaatı sebebiyle kilisenin yıkılması gerekliliği ön plana çıkmıştır. Daha sonraları kilise tramvay hattının geçmesi sebebiyle yıkılmak durumunda kalmış ve bu oluşan durum sonrasında rahipler aynı cadde üzerinde kilise yaptırmak için yardım aramışlardır. Devamında dönemin Papa'sı X. Pius kilise inşasını desteklemiş ve projeyi hayata geçirmişlerdir (Erşen, 2002, s.80). Böylece yine aynı konumda 1906 yılında tekrardan inşa edilmeye başlanmıştır. Yapım sürecinin tamamlanmasıyla birlikte 1912 yılında kullanıma açılmıştır (S. A. B, 2017). 16. yüzyılın sonlarına doğru Latinler, elçilikleri ile Galata ve Pera bölgesinde yerleşmeye başlayarak yerli Hristiyanlarla evlenmiş ve Roma-Katolik dinine bağlı olan "Levanten" topluluklar oluşturmuşlardır. Levanten topluluğunun oluşturduğu kamu mekânlarından biri olan Aziz Antuan Kilisesi de günümüze kadar ulaşmış durumdadır (Konyar, 2014, s.37).

Kilisenin mimarı Giulio Mongeri'dir ve Mimar Mongeri eserinde İtalya Milano'da bulunan Accademia di Brera'daki mimarlık eğitimi sırasında, hocalarından biri olan Camillo Boito'dan

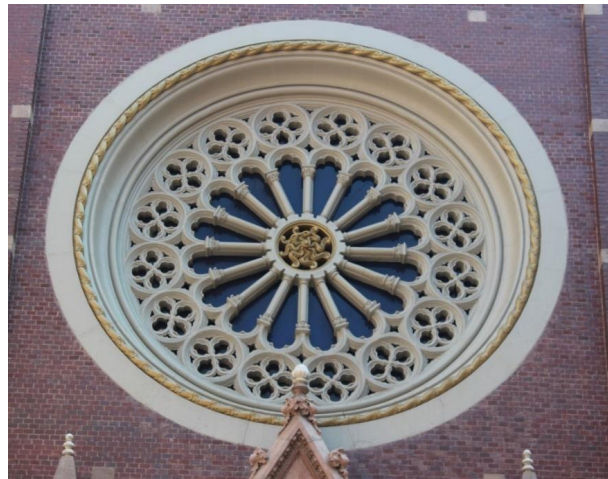
fazlasıyla etkilenmiştir. Boito'nun Neo-Gotik akımın unsurlarından yorumlarla oluşturduğu "Stile Boito", Mimar Mongeri'ye ilham kaynağı olmuş ve Aziz Antuan Kilisesi'nin tasarımlarında kullanmıştır (Konyar, 2014, s.37). Aziz Antuan Kilisesi, doğu-batı aksında eğimli bir alana betonarme olarak inşa edilmiştir (Çinici, 2024, s.96). Kilisenin ana girişi batı cephesinde konumlanmıştır ve ayrıca batı tarafında çan kulesi bulunmaktadır (Akkaya, 2024, s.49). Çan kulesinin yüksekliği sayesinde yapı, denizden bakıldığında da görünürlük kazanmakta ve bu özelliğiyle kentin silüetini biçimlendiren unsurlardan biri hâline gelmektedir (Girardelli, 2005, s.254). Batı kısmında bulunan büyük narteks bölümündeki kapılardan geçilmekte ve doğu tarafında transeptle sınırlanmış üç apsis yer almaktadır (Şekil 1).

Beyoğlu'nda İstiklal Caddesi'nden içeriye doğru konumlanmış olan kilise, girişin iki tarafında bulunan, maddi kazanç amacıyla yapılan ek apartmanlar ile bir iç bahçe oluşturmaktadır. Cade üzerindeki demir kapıdan içeriye girildiği zaman bahçeden görülen ilk cephe kilisenin giriş kısmıdır (Aşılıpınar, 2008, s.54-62). Bahçeden başlayan dört basamaklı bir merdiven ile kiliseye ulaşılmaktadır. Kilisenin ön cephesinde çeşitli boyutlarda pencereler ve kapılar bulunmaktadır (Şekil 1). Giriş kapısı ve iki yan kapının üst kısımlarında üçgen formunda alınlıklar mevcuttur ve alınlıkların yan taraflarında sivri kuleler gözükmemektedir (Şekil 1).

Şekil 1. Aziz Antuan Kilisesi (Kişisel Arşiv)

Ön cephede bulunan ve üç giriş kapısının üst kısmında yer alan daire formunda gül biçimli pencerelere mimari terim olarak "rosas" adı verilmektedir (Şekil 2). Kilisenin tasarımında kullanılan bordo renkli tuğla malzeme ve beyaz-turkuaz mozaikler, dış cepheyi hareketlendirmiştir (Konyar, 2014, s.38). Kilise yaklaşık 30x50 metre ölçülerinde ve Latin haçı planında tasarlanmıştır. İç mekân yüksekliği 23 metre olan kilisenin, arazi eğiminden kaynaklı ölçüsü doğu cephesinde 50 metreyi geçmektedir (Akkaya, 2024, s.50).

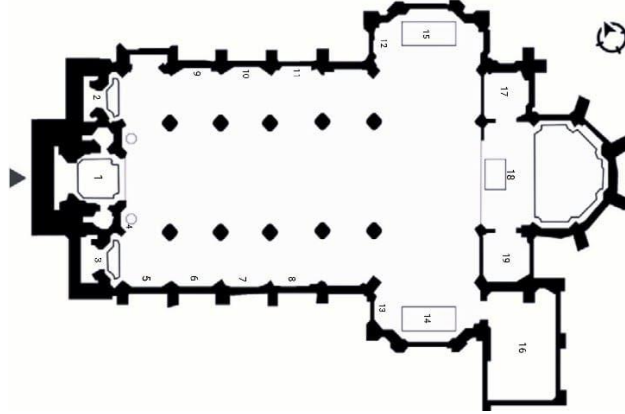
Şekil 2. Aziz Antuan Kilisesi, Batı Cephesi Gül Pencere 'rosas' (Akkaya, 2024, s.51)

Neo Gotik üslubu mekânın iç kısmındaki dikey sütunlar ile desteklenmektedir (Şekil 3). Bu sütunlar, iri yaprak motifleriyle süslenmiş başlıklarla son bulmaktadır (Akkaya, 2024, s.50). Kilisenin giriş cephesindeki bezemeli ve süslemeli tasarımı, iç mekânda da benzer üslupla farklı yorumlarla kullanılmıştır (Aşılıpınar, 2008, s.62-76).

Şekil 3. Aziz Antuan Kilisesi Giriş Kapısı ve Tavanı (Kişisel Arşiv)

Şekil 4'te kilisenin Latin Haç şeklinde olan planına ait görsel ifade edilmiştir. İlk olarak Roma Katolik döneminde ortaya çıkan Latin Haç sembolü, tarih ilerledikçe Hristiyan dünyasının sembolik değeri olarak benimsenmiştir. Mimari açıdan değerlendirildiğinde kilisenin kat planının Latin haç şeklinde olduğu rahatça okunmaktadır (Kadioğlu ve Işık, 2019, s.294-295). Hristiyan topluluklarında Latin haç planı sıklıkla kullanılmaktadır. Bu plan biçiminde alt dikey kısım, yatay kısımlardan ve üst dikey kısımdan daha uzun olarak kurgulanmaktadır. İsa'nın bu biçimde olan bir haç üzerinde öldüğü düşünülmektedir (Taş ve Özcan, 2015, s.255).

Şekil 4. Aziz Antuan Kilisesi Planı (Akkaya, 2024, s.48)

3. MATERYAL VE YÖNTEM (METODOLOJİ)

Bu çalışma, İstanbul'un Beyoğlu ilçesinde konumlanan ve Neo-Gotik mimari üslubun önemli bir temsili olan Aziz Antuan Kilisesi'nin iç mekân mimari detaylarını, süslemelerini ve mekânsal kimliğini incelemeye yönelik olarak yapılandırılmıştır. Araştırma, nitel araştırma çerçevesinde yürütülmüş ve örnek olay yöntemi temel alınmıştır. Bu yöntem, özgül bir yapıya odaklanarak derinlemesine analiz yapma olanağı sunması bakımından tercih edilmiştir.

Veri toplama süreci üç aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşama olarak, literatür taraması yoluyla çalışmanın kuramsal çerçevesinin oluşturulması amacıyla mekân, mekânda kimlik ve kavram, kutsal mekân ve Aziz Antuan Kilisesi (Saint Antoine) başlıkları kapsamlı olarak incelenmiştir. Kilisenin tarihsel geçmişi, mimari bağlamı ve Katolik inanç sistemine ilişkin mekânsal temsilleri ele alan bilimsel kaynaklar, arşiv belgeleri, görsel dokümanlar ve daha

önce yapılmış akademik çalışmalar sistematik bir biçimde analiz edilmiştir. Bu aşama, çalışmanın kavramsal alt yapısının oluşturulmasına katkı sağlamıştır.

İkinci aşamada, saha çalışması kapsamında kilisenin iç ve dış mekânları yerinde gözlemlenmiş, mimari elemanlar incelenmiş ve yapıya ait süsleme unsurları (ikonalar, freskler, vitraylar, dini semboller vb.) fotoğraflanarak kayıt altına alınmıştır. Bu süreçte, görsel analiz, doğrudan gözlem ve mekânsal betimleme teknikleri birlikte kullanılmıştır. Özellikle iç mekânda gözlemlenen sanatsal öğeler, malzeme tercihleri ve mekânsal kurgunun Katolik ritüellerle ilişkili biçimde nasıl kurgulandığına dair gözlemler, yorumlayıcı bir yaklaşımla değerlendirilmiştir.

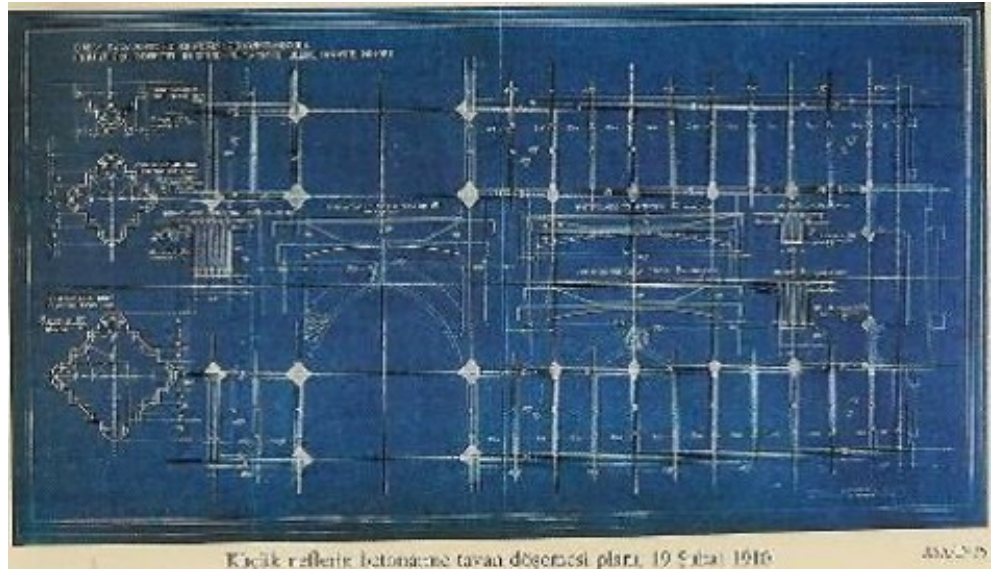
Üçüncü aşamada ise elde edilen veriler, içerik analizi yöntemiyle tematik olarak sınıflandırılmış ve mekânın estetik, kültürel ve simgesel değerleri bağlamında yorumlanmıştır. Araştırma süreci toplamda sekiz hafta sürmüştür. Saha çalışmaları, belge incelemeleri ve analiz faaliyetlerini kapsamıştır. Bu bütüncül yaklaşım sayesinde, Aziz Antuan Kilisesi'nin mimari ve sanatsal kimliği tarihsel bağlamla ilişkilendirilmiş, mekânsal temsil biçimlerinin inanç yapılarıyla kurduğu ilişkiler anlamlandırılmıştır.

Çalışmada benimsenen yöntemsel yapı, hem özgül bir mimari örnek üzerinden kutsal mekân analizine katkı sağlamayı hem de iç mimarlık disiplini içerisinde tarihsel ve kültürel temsillerin çok katmanlı biçimde ele alınabileceğini göstermeyi amaçlamaktadır.

4. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

Bu bölümde örneklem olarak seçilen Aziz Antuan Kilisesi'nin (Saint Antoine/Sant'Antonio) mekânsal kimlik bilgileri, iç mekân mimari detayları ve süslemeleri kapsamlı bir şekilde ele alınmaktadır. Aziz Antuan Kilisesi, mimari ve sanatsal özellikleriyle hem 20. yüzyıl döneminde hem de günümüzde dikkat çeken kültürel bir miras ve inanç mekânıdır. Bu mimari yapı, Henri Lefebvre'in mekân kuramı çerçevesinde de değerlendirildiğinde, farklı düzeylerde mekânsal deneyimler sunmaktadır. Kullanıcıların ilk izlenimlerini oluşturan mimari yükseklik, vitraylardan süzülen ışık, renk ve genel atmosfer algılanan mekân boyutunu; Neo-Gotik üslup, plan şeması ve süsleme dili tasarlanan mekân boyutunu; ibadet eden cemaatin ritüel pratikleri ve turistlerin mekâna yönelik anlam yüklemeleri ise yaşanan mekân boyutunu temsil etmektedir.

Yapı, Beyoğlu ilçesinin Tomtom Mahallesi sınırları içerisinde, İstiklal Caddesi üzerinde 171 numarada konumlanmaktadır (Çinici, 2024, s.96). İstiklal Caddesi bölgesindeki kiliselerin yapı türlerine ilişkin yapılan değerlendirmeler, bu kilisenin betonarme olarak inşa edilmiş tek yapı olduğunu ortaya koymaktadır (Aşılıpınar, 2008, s.67, 74 ve 114). Ayrıca Uzun'un (2008, s.39-40) çalışmasında aktarılan bilgiye göre, betonarme döşeme kullanımının erken örneklerinden biri, Saint Antoine Kilisesi ve ona eşlik eden apartman yapılarında görülmektedir (Şekil 5).

Şekil 5. Aziz Antuan Kilisesi (Saint Antoine)
Küçük Neflerin Betonarme Tavan Döşemesi
19 Şubat 1910 (Uzun, 2008, s.41)

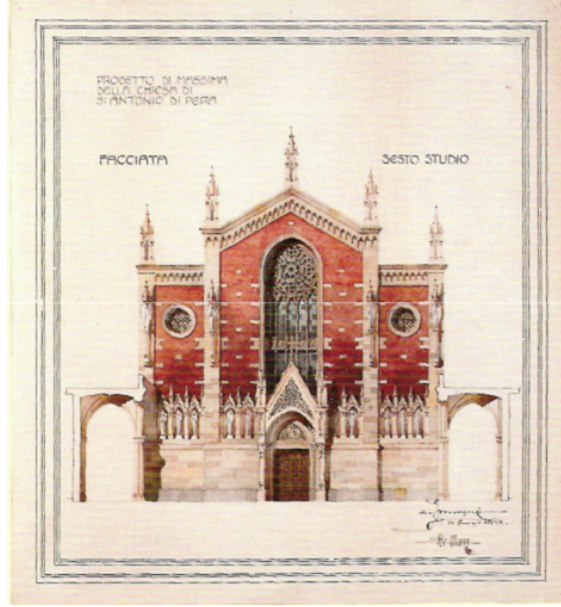

Şekil 6. Aziz Antuan Apartmanları, Avlu Kısım
(Cezar, 1991)

Kilisenin mimarı Giulio Mongeri, öğrenimi sürecinde etkilendiği tasarımlar sonucu Aziz Antuan Kilisesi'ni oluşturmuştur (Aşılıpınar, 2008, s.60-62). Tasarım süreci boyunca Mongeri tarafından çeşitli cephe öneri çizimleri yapılmıştır (Şekil 7 ve 8).

Şekil 7. Aziz Antuan Kilisesi Cephe Önerisi
Çizim, 3 Kasım 1906, G. Mongeri (Girardelli,
2005, s.236)

Şekil 8. Aziz Antuan Kilisesi Cephe Önerisi Çizim, 25 Ocak 1906, G. Mongeri (Şentürk, Can, Girardelli, 1996)

Kilisenin dış cephesine bakıldığında, keskin hatlı göğe doğru uzanarak orta kısımda buluşan kuleler, kemerlerin üst bölümlerinde bulunan süslemeler, turkuaz renginde (Türk mavisi) dizilmiş pencereleme öğeleri ve rosas olarak adlandırılan çiçek desenli pencereler görülmektedir (Şekil 9).

Şekil 9. Aziz Antuan Kilisesi Dış Cephe Detay, İşlemeli Tabaka (Akkaya, 2024, s.52)

Bu tercih edilen turkuaz renkli tasarım öğelerinin iki anlamı bulunmaktadır (Aşılıpınar, 2008, s.83). İlk anlam, mavinin Tanrı'nın ayaklarının bulunduğu basamakları inanılan gök kavramını göstermekte ve Hristiyanlıkta kutsal olan sevgiye işaret etmektedir. İkinci anlam ise Fransisken rahiplerin buldukları ülkeye kültürel anlamda uyum sağladıklarını göstermektedir (Aşılıpınar, 2008, s.83). Rahiplerin inanç mekânının ait olduğu topluma yabancı kalmadan, onlarla bütünleşebildiğini ve Türk kültürel değerleri benimseyebildiğini anlatmaktadır (Aşılıpınar, 2008).

Şekil 10. Aziz Antuan Kilisesi, Batı Cephesi
Ana Giriş Kısmı (Akkaya, 2024, s.50)

Şekil 11. Aziz Antuan Kilisesi, "Dünyanın
Hâkimi Meryem" Mozaiği (Akkaya, 2024,
s.62)

Şekil 12. Aziz Antuan Kilisesi, Aziz Antuan'ın Kucağındaki Çocuk İsa (Akkaya, 2024, s.72)

Kilisenin orta kısımda ana giriş kapısı ve yan nefler hizasında iki olmak üzere toplamda üç giriş kapısı bulunmaktadır. Bu giriş bölümü, ortadaki nefin hizasında dikdörtgen biçiminde çıkıntılı olarak yapılmıştır (Şekil 10). Üçgen alınlıkların iç yüzeylerinde mozaik betimlemelere yer verilmiştir (Aşılıpınar, 2008, s.62-76; Çinici, 2024, s.96). Ana giriş kapısının alınlığında 4 metre büyüklüğünde “Dünyanın Hâkimi Meryem” mozaïği ve iki yanında onun tarafından kutsanan azizler resmedilmiştir (Şekil 11). Bu figüratif yaklaşım, İkonoklazma döneminden sonra Batı Hristiyanlığında imgelerin yeniden ibadetin bir parçası hâline gelişini temsil etmektedir. Katolik İkonografi anlayışında Meryem'in merkezde yer alması; onun inananlarla Tanrı arasındaki aracı rolünü, kutsal mekân anlatısı içinde sembolik bir biçimde aktarmaktadır. Elinde İncil ve zambak tutan Padovalı Aziz Antuan, haç tutan ise Aziz Fransua olarak bilinmektedir (Akkaya, 2024, s.62). Sol taraftaki kapı üzerindeki mozaik Aziz Antuan'ın bir yoksula ekmek vermekte olan halini yansıtmaktadır. Şekil 12'de belirtilen sağ kapı üzerinde bulunan mozaikte ise kucağında “Çocuk İsa” ile Aziz Antuan birlikte resmedilmiştir (Akkaya, 2024, s.63-64). Ayrıca bilinen bilgiye göre cephede bulunan resimler Pietro Conti, mozaikler ise İtalyan sanatçı Mario Bertollo tarafından yapılmıştır (Aşılıpınar, 2008, s.85). Mozaik süslemeler, özellikle doğu kiliselerinin temel betimleme yöntemlerinden biri olarak kullanılmaktadır. Mozaikleri çevreleyen bordürlerde turkuaz rengi kullanılmıştır. Aşılıpınar'ın (2008) yaptığı çalışmada “Beyoğlu Saint Antonio Kilisesi Arşivi” kaynak gösterilmektedir ve aktarılan bilgilere göre bu renk seçimi, Türk kültür dokusunu benimseyici bir yansıma sahiptir. Kapı üst bölümlerinde yer alan gül pencereler, Gotik mimarinin sıklıkla kullanılan bir biçimidir (Şekil 10). Kilisenin cephe düzeni, fresk yerleşimi ve ikonografik dili, özellikle Venedik ve Milano çevresinde şekillenen Katolik mimarlık geleneğiyle ilişki kurmaktadır.

Şekil 13. Aziz Antuan Kilisesi Orta Nef, Ana Altar ve Apsis (Kişisel Arşiv)

Kilisenin içerisine girebilmek için, narteks bölümündeki kapılardan geçilmekte ve buradan kilisenin ana ibadet alanına, yani naosa erişim sağlanmaktadır. Naos, altışar ayaklı üç nefli bir yapıdan oluşmaktadır (Beyoğlu Mozaikinin Temel Figürlerinden Sent Antuan Bazilikası, 2006, s.23). Orta nef, yan neflere göre daha geniş bir alana sahiptir ve transeptle kesiştiği noktada daha yüksektir (Şekil 13).

Şekil 14. Aziz Antuan Kilisesi Orta Nef ve Ana Altar Tavan (Kişisel Arşiv)

Şekil 15. Aziz Antuan Kilisesi İsa İkonası
(Kişisel Arşiv)

Kiliseye girildiğinde, gökselliği çağrıştıran turkuaz rengin çoğunlukta olduğu kaburgalı çapraz tonozlu tavanı, yan duvarlarda bulunmakta olan yüksek vitray pencereleri ve ana altar bölümünde bilinen gerçek boyutlarıyla Haç üzerinde İsa ikonası görülmektedir (Şekil 13 ve 15). Yapının iç kısmı özellikle süsleme unsurlarının varlığı ve yüksek uzun pencerelerdeki vitraylar ile birlikte çok renkli bir kompozisyon oluşturmaktadır. Yoğun vitray kullanımı ve figüratif süsleme dili, aynı dönemdeki diğer bazı ibadet yapılarında görülmeyen bir çeşitlilik taşımaktadır. Tavanı oluşturan çapraz tonozların kaburga kısımları duvar ile aynı renge sahipken tonoz kısımları mavi renge sahiptir (Şekil 13 ve 14).

Şekil 16. Aziz Antuan Kilisesi Birinci Mumluk
ve Vitray Pencere (Kişisel Arşiv)

Şekil 17. Aziz Antuan Kilisesi Küçük Yuvarlak Pencere, Mansard (Kişisel Arşiv)

Kuzey, güney ve doğu cephelerindeki vitray pencereler, kilise yüksekliği boyunca uzanmaktadır (Şekil 14 ve 16). Orta nefin ve transeptin yan neflerinin kemer kısımlarında yuvarlak pencereler bulunur (Şekil 17). Vitraylar, kilisenin dikkat çeken süsleme unsurlarından biri olmuştur (Aşılıpınar, 2008, s.79). Vitray pencerelerin tasarımında hem geometrik desenler hem de bitkisel motifler kullanılmıştır.

Şekil 18. Aziz Antuan Kilisesi Beyaz Sütun Başlık (Kişisel Arşiv)

Şekil 19. Aziz Antuan Kilisesi Yer Karosu
(Aşılıpınar, 2008, s.87)

Kahverengi tonlara sahip sütun ayakları ve yüzeylerinin üzerinde beyaz sütun başlıkları ortaya çıkmaktadır (Şekil 18). Ayrıca sütunların ara bölüme ibadet amacıyla yerleştirilmiş ahşap sıralar yer almaktadır. Kilise zemininde döşeme kaplamaları için üç farklı çeşitte karo mozaik tercih edilmiştir (Aşılıpınar, 2008, s.87). Orta nef ve yan nefleri ayırma görevinde olan sütun ayaklarının aralarında, yan kısımlarında ince bordürler uygulanmış ve üzerinde haç sembolü olan mozaikler görülmektedir (Şekil 19).

Şekil 20. Aziz Antuan Kilisesi 14 Haç Yolu'ndan 8. İkona (Kişisel Arşiv)

Kilisenin sağ bölümünden başlayarak her iki yan nef boyunca sütunlara monte edilmiş ve İsa'nın son günlerinin üçünde yaşadığı 14 önemli olayı anlatan bir dizi rölyef bulunmaktadır (Aşılıpınar, 2008, s.109-110). Haç Yolu adı verilen bu rölyef ikonalar ahşap bir çerçeve içinde sergilenmekte ve detaylı oyma işçiliğiyle dikkat çekmektedir. Haç yolu anlatımına ait dini betimlemeler sadece Katolik kiliselerde bulunmaktadır (Şekil 20).

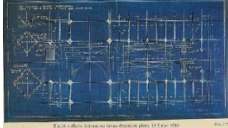

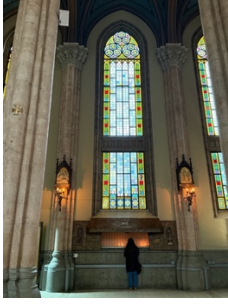

Şekil 21. Aziz Antuan Kilisesi Sol Absidiol –
İsa'nın Vaftizi Mozaiği ve Vaftiz Havuzu
(Kişisel Arşiv)

Kiliselerin ilk yüzyıllarından itibaren temel bir resimleme yöntemi olarak kullanılan mozaikler, doğu kiliseleri başta olmak üzere Aziz Antuan Kilisesi'nde de görülmektedir. Sol absidiolda bulunan mozaik İsa'nın Vaftizi olarak adlandırılmaktadır ve Giorgio Zafalon tarafından yapılmıştır (Akkaya, 2024, s.87). Mermerden yapılmış olan vaftiz havuzu da sol absidiolün arka ortasında, İsa'nın Vaftizi mozaikinin önünde bulunmaktadır (Şekil 21). Bu iki öge birlikte konularak anlam bütünlüğünü sağlamakta ve kilisenin ikonografi bakımından sembolik değerini artırmaktadır.

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırma, İstanbul'un Beyoğlu ilçesinde konumlanan Aziz Antuan Kilisesi'nin (Saint Antoine) iç mekân mimari detaylarını, süslemelerini ve mekânsal kimliğini bütüncül bir bakış açısıyla ele alarak, yapının hem inanç pratiğiyle kurduğu temel ilişkiyi hem de kentsel bellekte üstlendiği temsili fonksiyonu kapsamlı biçimde ortaya koymuştur. Kilisenin estetik, kültürel ve simgesel katmanlarının birbirinden bağımsız olmadığı, karşılıklı etkileşim hâlinde olduğu düşünülmektedir. Ortaya çıkan veriler, yalnızca yapının biçimsel özelliklerini değil, aynı zamanda ibadet ritüeli, toplumsal hafıza ve kent kimliği boyutlarını da gün yüzüne çıkararak bu kutsal mekânı çok katmanlı bir anlatı odağı olarak tanımlamıştır.

Tema Kategorisi	Estetik	Kültürel	Simgesel
Öne Çıkan Bulgular	- Betonarme taşıyıcı + tuğla kaplama birleşimi - Kaburgalı çapraz tonoz & sivri kemer dizileri - Vitraylarda ışık-renk sahneleme	- Turkuaz mozaik bordürlerde yerel renk kullanımı - Apartman blokları ve avlu: yarı-kamusal odak - Beyoğlu silüetinde çan kulesi vurgusu	- Ana apsiste haç kompozisyonu - 14 Haç Yolu rölyef dizisi - Meryem, Aziz Antuan ve Çocuk İsa ikonografisi
Referans	Şekil 5- Küçük nef betonarme tavan Şekil 9- Batı cephe detay Şekil 16- Vitray ve mumluk	Şekil 2- Gül pencere "rosas" Şekil 6- Apartman ve avlu Şekil 10- Ana giriş kapısı	Şekil 11 ve 12- Mozaik alınlıklar Şekil 1 - Orta nef ve altar Şekil 20- 8. Haç Yolu ikonası
Şekiller	 <p>Şekil 5</p> <p>Şekil 9</p> <p>Şekil 16</p>	 <p>Şekil 2</p> <p>Şekil 6</p> <p>Şekil 10</p>	 <p>Şekil 11</p> <p>Şekil 12</p> <p>Şekil 13</p> <p>Şekil 20</p>

Tablo 1. Tematik Bulguların Estetik, Kültürel ve Simgesel Değerler Bağlamında Sınıflandırılması

Estetik temalar ekseninde, Aziz Antuan Kilisesi'nin döşemelerinin erken betonarme taşıyıcı sistemle inşa edilmiş olmasının İstanbul İstiklal Caddesi bölgesinde, Katolik ibadethaneler arasında özgün bir girişim olduğunu ortaya koymaktadır. Bu teknik ve yenilik, bordo renkli tuğla kaplamayla bütünleşerek Neo-Gotik cephe düzenini korumakta; sivri kemer dizileri, kaburgalı tonozlar ve ince oranlı sütun gövdeleriyle güçlü bir düşey vurgu oluşturmaktadır. İç mekânda vitray pencerelerden filtrelenen doğal ışığın renk spektrumu, mekânı günün farklı saatlerinde değişken tonlara bürünerek zamansal bir atmosfer yaratmaktadır. Ayrıca zemin mozaikleri, sütun başlık süslemeleri ve altar çevresindeki ikonografik detaylar, tasarımın ölçekler arası tutarlılığını güçlendirmektedir. Böylelikle estetik bütünlük, yapı elemanları arasında form, oran ve malzeme devamlılığıyla sağlanmış ve kilise ziyaretçilerine hem görsel hem de duysal olarak zenginleştirilmiş bir mekânsal deneyim sunmaktadır.

Kültürel temalar bakımından kilise, Beyoğlu'nun kozmopolit kimliğinde Levanten Katolik topluluğunun belleğini taşıyan bir merkez hâline gelmiştir. Ana kütleye eklenen apartman blokları, çan kulesi ve avlu düzeni, tarihi tramvay güzergâhının aktığı İstiklal Caddesi'ne yarı-kamusal bir alan oluşturarak mekânın yalnızca ibadet değil, aynı zamanda sosyalleşme ve kültürel etkileşim işlevlerine ev sahipliği yapmasını sağlamaktadır. Cephedeki turkuaz mozaik bordürler, Türk kültürünün mavi tonlarını kutsal mekâna uyarlayan sembolik bir aktarım olarak değerlendirilebilir. Bu renk seçimi, Fransisken topluluğun yerel dinamiklerle kurduğu uyumun görsel kanıtı niteliğinde sayılabilir. Ayrıca vitray ve fresk kompozisyonlarında kullanılan bitkisel ile geometrik motifler, Doğu-Batı sanat anlayışlarının

karşılıklı etkileşim sentezini temsil ederek kilisenin kültürlerarası köprü rolünü pekiştirmektedir.

Simgesel temalar incelendiğinde, kilisenin ikonografik programı Katolik teolojisinin temel anlatılarını mekân üzerinde katmanlı bir yapıyla oluşturmaktadır. Ana apsisteki büyük haç kompozisyonu, yan neflerde sıralanan Haç Yolu rölyef dizisi ve nişlerde yer alan Meryem ile Aziz Antuan figürleri, ibadet edenleri görsel olarak kutsal öyküye dahil etmekte ve ritüel akışı belirgin bir anlatı yolu üzerinden yönlendirmektedir. Vitraylardaki ışık-renk sahneleri, gün ışığının farklı açılarla altar çevresini vurgulamasına olanak vererek ibadet atmosferini güçlendiren bir ışık teolojisi yaratmakta ve aynı zamanda Latin haçı plan organizasyonu, dini ritüellerin gerektirdiği işlevsel ve simgesel ayrımları mekânsal düzlemde belirginleştirmektedir. Bu doğrultuda mimari kabuk ile görsel anlatı, ibadeti yönlendiren ve anlamını pekiştiren bütüncül bir mekânsal kurguda birleşmektedir.

Sonuç olarak Aziz Antuan Kilisesi, Neo-Gotik mirası modern strüktürel tekniklerle harmanlayan, Katolik inancının görsel ve ritüel hafızasını mekâna taşıyan, Beyoğlu'nun çok kültürlü kimliğine somut bir katkı sağlayan özgün bir kültürel varlık olarak önemini korumaktadır. Bu çalışma, kilisenin estetik, kültürel ve simgesel değerlerini tematik bir sentezle görünür kılmaya çalışarak iç mimarlık ve mimarlık alanlarında tarihî kutsal mekânların çok katmanlı analizine yönelik bütüncül bir model sunmayı hedeflemekte ve böylece akademik literatüre bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

KAYNAKLAR

- Akkaya, M. (2024). İstanbul'daki fransiskan kiliselerinin resim programları (Tez No: 879229) [Yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Akım, B. E. (2014). İngiliz Neo Gotik Mimarlığının Doğuşu ve Gotik Yazınla İlişkisi. *Çankaya University Journal of Humanities and Social Sciences*, 11(2), 239-252.
- Aşılıpınar, T. (2008). Beyoğlu Kiliseleri İçinde Saint Antoine Kilisesi'nin Yeri ve Önemi (Tez No: 238162) [Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Atıcı, E., & İnceoğlu, M. (2020). Aziz Antuan Kilisesi'nin mimari açıdan okunabilirliği. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 35(3), 1499-1508. <https://doi.org/10.17341/gazimmfd.584836>
- Atıcı, E. (2019). Yapıların algılanmasında mimari üslup rolünün kilise ve külliye üzerinden incelenmesi. *Uluslararası Disiplinlerarası ve Kültürlerarası Sanat*, 4(9), 109-123.
- Avar, A. A. (2009). Lefebvre'in üçlü –algılanan, tasarlanan, yaşanan mekân– diyalektiği. *Dosya: Mimarlık ve Mekân Algısı*, (17), 52–63. <http://www.mimarlarodasiankara.org/dosya/dosya17.pdf>
- Bektaş, C. (2009). Kültür ve mekân. *Dosya: Mimarlık ve Kültür*, (16), 4–9. <http://www.mimarlarodasiankara.org/dosya/Dosya16.pdf>
- Beyoğlu Mozağının Temel Figürlerinden Sent Antuan Bazilikası. (2006). Sak Ofset. <https://www.sentantuan.com/>
- Cezar, M. (1991). *19. yy Beyoğlusu*. Akbank Yayınları.
- Cronk, L. (2017). Culture's influence on behavior: Steps toward a theory. *Evolutionary Behavioral Sciences*, 11(1), 36-52. <https://doi.org/10.1037/ebs0000069>
- Çinici, D. (2024). XIX. yüzyıl sonu ve XX. yüzyıl başında İstanbul'da mimari ortamda etkinlikleri ile İtalyanlar (Tez No: 875717) [Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Demirkan, M. (2005). Ütopik Bilincin Kutsaldan Profana Önlenebilir Özgürleşmesi. *Journal of İstanbul Kültür University*, 2005/1, 41-53.
- Erarslan, A. (2014). Mimaride anlam; yapıdaki "sembolik dil" üzerine bir değerlendirme. *Tasarım+Kuram*, 10(18), 18-35.
- Erdoğan, E., & Kuşoğlu, S. S., (2024). Mimarlık, mekân, tasarım ve anlam. AICMES 5. Uluslararası Bilimsel Çalışmalar Kongresi, 461-475.
- Erşen, E. (2002). Günümüzde İstanbul'da mevcut olan Katolik Kiliseleri (Tez No: 122056) [Yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.

- Klanten, R., & Feireiss, L. (2010). Closer to God: Religious architecture and sacred spaces (Illustrated ed., 239 ss.; 31 cm). Berlin, Germany: Die Gestalten Verlag. ISBN 978-3899553130.
- Gil-Mastalerczyk, J. (2016). The place and role of religious architecture in the formation of urban space. *Procedia Engineering*, 161, 2053-2057.
- Gozzoli, M. C. (1982). *Gotik sanatını tanıyalım*, İnkılap ve Aka Kitapevleri.
- Girardelli, P. (2005). Architecture, identity, and liminality: On the use and meaning of catholic spaces in late Ottoman Istanbul. *Muqarnas*, 22, 233-264.
- Gül, T. B. (2017, 16 Mart). Belief, time and Remnants [Presentation]. International Fine Arts Student Congress (IFASC), İstanbul.
- Güleç Solak, S. (2018). Mekân-kimlik etkileşimi ve kentsel mekândaki tezahürleri (Tez No: 375456) [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Gürsoy, K. (2007). *Maurice Merleau-Ponty'de algı problemine giriş*. Lotus Yayınevi.
- İzgi, U. (1999). *Mimarlıkta süreç: kavramlar, ilişkiler*. Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları.
- Kadioğlu, M., & Işık, N. (2019). Dini ve Milli Sembolizm: Bitkiler, Hayvanlar, Sayılar, Renkler, Astronomik ve Monografik Semboller. Muhsin Kadioğlu.
- Kavut, İ. E. ve Veral Emerge, G. (2021). *Küçük konutlarda iç mimari yaklaşımlar* (2.Baskı). Akademi Titez Yayınları.
- Kılıç, R. (2015). *Din ve kültür ilişkisi üzerine*. Ötüken Neşriyat.
- Konyar R. (2014). Aziz Antuan Kilisesi (Church of St. Anthony). TÜRSAB, 354, 36-41.
- Lefebvre, H. (2014). *Mekânın üretimi* (7.Baskı). Sel Yayıncılık.
- Mutlu, E. (1995). *İletişim sözlüğü* (2. baskı). Ark Yayınevi.
- Panofsky, E. (2014). *Gotik mimarlık ve skolastik felsefe* (1.Baskı). Kabcacı Yayıncılık.
- Sent Antuan Bazilikası. (2017). Kilisenin Tarihi Süreci. <http://www.sentantuan.com/kilisemiz/tarih/> . Erişim tarihi: 11.11.2024.
- Sevim, Z. (2024). Kent-kültür-birey: Döngüsel süreç. *The Journal of Academic Social Science*, 91(91), 53-62.
- Şentürk, Ş., Can, C., & Girardelli, P. (1996). *Yaşayan çizgiler*. Yapı Kredi Yayınları.
- Taş, T., & Özcan, F. (2015). MS 4.-7. yüzyıllar arasında haç motiflerinin gelişimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (21), 247-275.
- Tatar, B. (2017). Kutsal mekân: Fenomenolojik Bir Analiz. *Milel ve Nihal*, 14 (2). <https://doi.org/10.17131/milel.377607>
- Uygur, H. K. (2020). Kutsal mekân bağlamında gündelik hayatın izinde mekânın dönüşümü: Mardin süryani kilise ve manastırları. *Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 130-146.
- Uzun, T. (2008). Geç Osmanlı- Erken Cumhuriyet dönemi mimarlık pratiğinde bilgi ve yapım teknolojileri değişimi: Erken betonarme İstanbul örnekleri: 1906-1930 (Tez No: 179719) [Doktora tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Üye, B. (2020). Dini yapılarda iç mekân oluşumu ve özellikleri: Cami ve kiliselerin karşılaştırılması irdelenmesi. *The Journal of Social Sciences*. <http://dx.doi.org/10.29228/SOBIDER.46151>
- Verkaaik, O. (2013). *Religious architecture: anthropological perspectives*. Amsterdam University Press.
- Wightman, G. J. (2007). *Sacred spaces: Religious architecture in the ancient world*. Ancient Near Eastern studies / Supplement.